

«ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ ΣΤΟ... ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ»

Του Πέτρου Α. Στοΐδη

Φιλόλογου,
Υπεύθυνου της Σχολικής Βιβλιοθήκης
του 2^{ου} Γυμνασίου Νάουσας

Το κείμενο παρουσιάστηκε (συνοδευμένο από άφθονο οπτικοακουστικό υλικό) στην εκδήλωση (5/12/2009) που οργάνωσε η Εύξεινος Λέσχη σε συνεργασία με τη Σχολική Βιβλιοθήκη του 2^{ου} Γυμνασίου στο Δημοτικό θέατρο και με τη συμμετοχή των χορευτικών συλλόγων της πόλης μας, με σκοπό την οικονομική ενίσχυση της προσπάθειας για τη συντήρηση και την ψηφιοποίηση των βιβλίων της Αργυρούπολης του Πόντου, τα μοναδικά ζωντανά υπολείμματα της παιδείας και του ελληνικού πολιτισμού της Ανατολής.

Η Αργυρούπολη στο χτες και στο σήμερα

Η Αργυρούπολη ήταν στην περίοδο 16^{ου} – 18^{ου} αιώνα μια από τις πιο σημαντικές πόλεις του Πόντου, ίσως η πλουσιότερη, γνωστή και ως Καν, γιατί βρισκόταν κοντά στον ποταμό Καν και γι' αυτό άλλωστε οι κάτοικοι λέγονταν και «Κανέτες». Επίσης, από τον 16ο αιώνα ήταν γνωστή και ως Κιουμουσχανέ, που σημαίνει τόπος αργύρου (τα μεταλλεία αργύρου ήταν ήδη γνωστά από την αρχαιότητα). Οι λόγιοι Έλληνες την ονόμασαν Αργυρούπολη το 1848.

Πρόκειται για σχετικά νέα πόλη που ιδρύθηκε κατά τον 15ο αιώνα και η ανάπτυξή της ανάγεται

στα μέσα του 16ου αιώνα τότε που ανακαλύφθηκε ο πλούτος σε μεταλλεύματα. Έγινε γρήγορα μεταλλευτικό κέντρο κυρίως μετά την πτώση της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας και απέκτησε πλούτο και αίγλη.

Γι' αυτό και η μεταλλουργία ήταν η κύρια ασχολία των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι, μάλιστα, ασκούσαν αυτή την τέχνη υπό την προστασία των Σουλτάνων και με την κάλυψη υψηλών προνομίων. Η Αργυρούπολη, καθώς βρίσκεται στο μέσο της οδού που οδηγεί από Τραπεζούντα προς Ερζερούμ, είναι κέντρο χερσαίου διαμετακομιστικού εμπορίου προς τη μία και την άλλη πλευρά, αλλά και εν συνεχεία, προς

Αργυρούπολη: Η ενορία της Παναγίας.

Αργυρούπολη: Η ενορία του Αγ. Ιωάννου.

την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη και την Αλεξάνδρεια. Διέθετε πανδοχεία και χάνια και παρουσίαζε οικονομική και πολιτισμική κίνηση. Επίσης, επειδή είναι κτισμένη πάνω στον παλιό Δρόμο του Μεταξιού, διέθετε πολλά φρούρια για την ασφαλή διακίνηση των προϊόντων.

Τα μεταλλεία της Αργυρούπολης αποτέλεσαν βασική πηγή εσόδων για την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας κατά την περίοδο 1204 -1461. Το εμπόριο και οι τέχνες, όπως η χρυσοχοΐα, η αγιογραφία προόδευαν και η Αργυρούπολη καθώς και η γύρω περιφέρεια της επαρχίας Χαλδίας γνώρισαν μεγάλη ακμή η δε πόλη αναπτύχθηκε ως κέντρο του Ελληνισμού με πληθυσμό 60.000 κατοίκους. Δείγμα της ανάπτυξης αυτής ήταν και η κοπή νομισμάτων με το όνομα Κιουμουσχανέ με διάταγμα (1530).

Η Αργυρούπολη απέχει περίπου 100 χλμ. από την Τραπεζούντα προς νότον. Ήταν έδρα της επαρχίας και της Μητρόπολης Χαλδίας. Η πόλη ήταν κτισμένη αμφιθεατρικά σε πλαγιά βουνών που την περιβάλλουν με φαράγγια και απότομες χαράδρες που είναι τα χαρακτηριστικά εδαφολογικά στοιχεία της Αργυρούπολης. Πολλά ρυάκια που σχηματίζονται από τα τριγύρω οροπέδια ενώνονται στο κέντρο της πόλης και σχηματίζουν ένα μεγάλο ρυάκι το οποίο χύνεται στο ποταμό Καν. Τα δύο τμήματα της πόλης συγκοινωνούν με τρεις πέτρινες γέφυρες. Έτσι ξετυλίγεται μπροστά στον επισκέπτη ένας πετρώδης ορεινός όγκος, που προβάλλει τη μεγαλοπρέπεια του με πολυποίκιλα σχήματα, με χρώματα και τόνους.

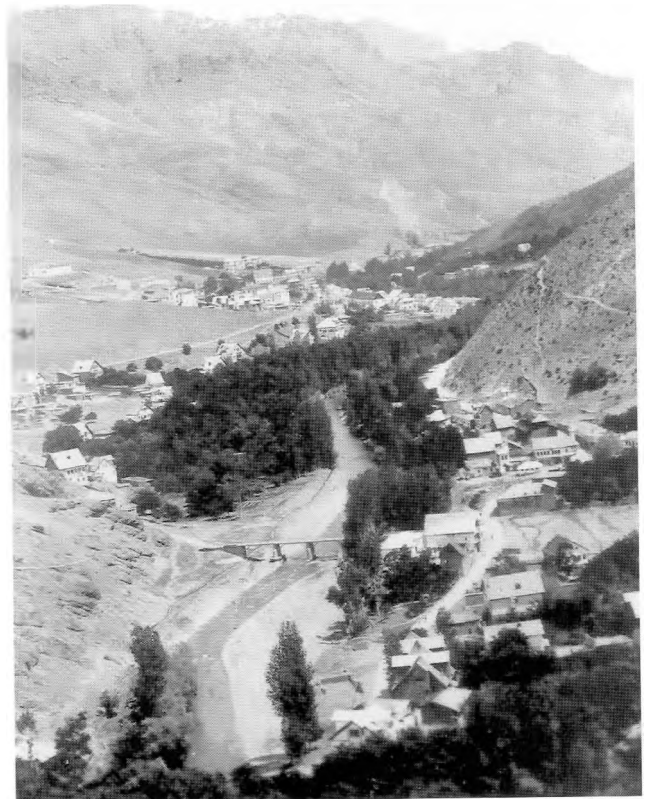
Κατά τον Οικονομίδη, στην περίοδο ακμής των μεταλλείων, ο πληθυσμός υπερέβαινε τις 5000 οικογένειες. Μετά την παρακμή και κυρίως μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο ο πληθυσμός αριθμούσε μόλις τα 6.000 άτομα, από τα οποία 2.500 Έλληνες. Ο Κανδηλάπτης αναφέρεται σε πόλη των 4.500 κατοίκων.

Από τον 19^ο αι. τα ορυχεία αργύρου παρακμάζουν και παρατηρούνται μετακινήσεις πληθυσμών ιδιαίτερα μετά το ρωσοτουρκικό πόλεμο (1829 – 1830) προς τη νότια Ρωσία και σε άλλες μεταλλουργικές περιοχές εντός Τουρκίας. Έτσι αρχίζει η ερήμωση της Αργυρούπολης και των γύρω χωριών. Η τελεία ερήμωση επήλθε το

1922.

Σήμερα δεν υπάρχουν δείγματα της αίγλης της παλιάς πόλης, γιατί εγκαταλείφθηκε λόγω της λειτουργίας της νέας πόλης, τέσσερα χιλιόμετρα βόρεια από την παλιά Αργυρούπολη. Ακόμη και τα ερείπια που σώζονται είναι πολύ λίγα, όπως αυτά του Αγίου Γεωργίου, του Παρθεναγωγείου και του Φροντιστηρίου. Απόλυτη καταστροφή υπέστησαν τα σπίτια και γενικά όλη η Αργυρούπολη λόγω των παράνομων ανασκαφών των Τούρκων για εξεύρεση θησαυρού εξαιτίας της ειδικής περίπτωσης των πλούσιων μεταλλείων. Με την παρακμή των μεταλλείων και με την φυγή των Ελλήνων, η παλιά πόλη σχεδόν δεν είχε λόγους ύπαρξης. Ο χρόνος και ο άνθρωπος εξάλειψαν τα ίχνη της ανθούσας πόλης.

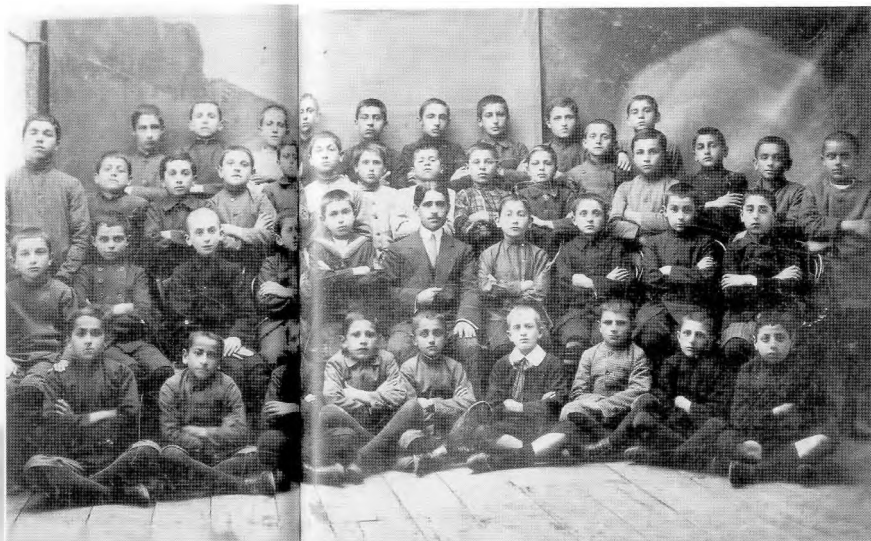
Η Αργυρούπολη σήμερα είναι μια μικρή πόλη με 22.000 κατοίκους περίπου, με έκταση 6.575 τετραγωνικά χιλιόμετρα και υψόμετρο 1.210 μέτρα πάνω από τη στάθμη της θάλασσας. Η καινούργια πόλη που χτίστηκε μετά την φυγή των Ελλήνων δεν έχει τίποτα το αξιοσημείωτο. Πρόκειται για μια επαρχιακή πόλη της σύγχρονης Τουρκίας.

Η σημερινή πόλη

Η παιδεία στην Αργυρούπολη και στον Πόντο

Τον πλούτο και την ευμάρεια ακολούθησε η πνευματική ανάπτυξη. Η εκπαίδευση στον Πόντο οργανώνεται σοβαρά το 1682 με την ίδρυση από τον Σεβαστό Κυμινήτη του «Φροντιστηρίου Τραπεζούντας». Το 1722 ιδρύεται στην Αργυρούπολη το «Φροντιστήριον Αργυρουπόλεως» και το 1846 στην Τραπεζούντα το πρώτο Παρθεναγωγείο, στην αρχή ως Δημοτικό, ενώ αργότερα αποκτά Νηπιαγωγείο, τετρατάξιο Δημοτικό και τριτάξιο Ημιγυμνάσιο. Μετά την έκδοση του Χάτι-Χουμαγιούν το 1856, ο αριθμός των ελληνικών σχολείων στον Πόντο φθάνει προς τα τέλη του 19ου αι. στα εκατό περίπου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα δεκαπέντε δευτεροβάθμιας. Οι αντιπροσωπείες Γάλλων και Άγγλων

Μαθητές της ΣΤ' δημοτικού του φροντιστηρίου της Τραπεζούντας

εξεπλάγησαν: «Ποτέ δεν φανταζόμασταν ότι στα βάθη της Ανατολής υπάρχουν τέτοια σχολεία». Η επαρχία της Χαλδίας είχε 197.450 ορθόδοξους Έλληνες με 262 δημοτικά και 24.800 μαθητές.

Σύμφωνα με το Διαμαντή Λαζαρίδη, λίγα χρόνια πριν την Ανταλλαγή ο αριθμός των σχολείων της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων κυμαίνε-

Το τετραώροφο ημιγυμνάσιο αρρένων στην Κερασούντα. Λίγα χρόνια πριν απο τον ξεριζωμό του 1922-23 στον Πόντο λειτουργούσαν 1000-1200 σχολεία, με περισσότερους από 50.000 μαθητές. (φωτ.: Λ. Καλπίδου)

ται μεταξύ 1.000 και 1.200, οι δάσκαλοι (πολλοί έχουν έρθει από την Ελλάδα) είναι 1.500 περίπου και οι μαθητές ξεπερνούν τις 50.000. Ο μεγάλος αριθμός σχολείων στον Πόντο φανερώνει την αγάπη των Ποντίων για τα γράμματα και το φιλοπρόοδο πνεύμα τους. Την εκπαίδευση των μικρών χριστιανών είχαν αναλάβει μαζί με τους δασκάλους, κληρικοί και μοναχοί. Υπήρχαν Δημοτικά, Αλληλοδιδασκτικά, Αστικά, Ελληνικά Σχολεία και Ημιγυμνάσια, Γυμνάσια και Παρθενωγωγεία, όπου φοιτούσαν μόνον κορίτσια.

Βέβαια για να γίνουν τα τελευταία χρειάστηκε η δυναμική παρέμβαση του Γεωργίου Κυριακίδη – Παπαδόπουλου, διευθυντή του Φροντιστηρίου Αργυρούπολης που τόλμησε να τα βάλει με το κατεστημένο, γιατί οι ρηξικέλευθοι και προοδευτικοί κατά τα άλλα Πόντιοι θεωρούσαν την μόρφωση των γυναικών περιττή. Στον Πόντο μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα η μόρφωση για τα κορίτσια θεωρούνταν περιττή πολυτέλεια και επιζήμια, η δε εξίσωση της γυναίκας με τον άνδρα, φοβερή. Πήγαιναν στο σχολείο συνήθως τα κορίτσια που θα ακολουθούσαν το μοναστικό ή οι ανεπιτήδεις για εργασία. *«Γράμματα για το κορίτς' εν τ' ορτάρι το πλέξιμον και τη σκεύη το σαχάρωμαν. Κιόντας αντρίζ' να εφτάει παιδία».*

Το εκπαιδευτικό σύστημα στον Πόντο μέχρι τα μέσα του 19ου αι. ακολουθούσε την οργάνωση της εκπαίδευσης στον ελλαδικό χώρο, αλλά συχνά διαφοροποιούνταν κατά περιοχή. Τα σχολεία του Πόντου διοικούσε η Εκκλησία, η οποία ήταν υπεύθυνη για το πρόγραμμα του κάθε σχολείου, τη διδακτέα ύλη κ.τ.λ.

*****

Το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης

Το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης ιδρύθηκε το 1723 από τον αρχιεπίσκοπο Χαλδίας Ιγνάτιο Σκρίβα με την υλική και ηθική συμπαράσταση των αρχιμεταλλουργών, των μοναστηριών και των Κοινοτήτων. Διδάσκονταν εκκλησιαστικοί και αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς. Εκεί εκπαίδευονταν φοιτητές «την ελληνίδα διάλεκτον και πάντα τα ορθά δόγματα της εκκλησίας». Συχνά εφαρμοζόταν η αλληλοδιδασκτική μέθοδος.

Μετά τον Ρωσοτουρικό πόλεμο η σχολή δεν λειτούργησε και τη θέση της παίρνει η ιδιωτική

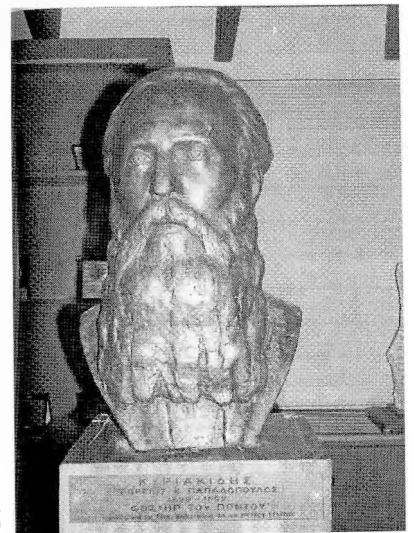
παιδεία, αλλά επαναλειτούργει αργότερα και γίνεται εφάμιλλη των ονομαστών σχολών του Πόντου και της Μ. Ασίας.

Ιδιαίτερη μνεία, όμως, οφείλουμε στο Γεώργιο Κυριάκο Παπαδόπουλο ή Κυριακίδη, το Φωστήρα του Πόντου. Από το 1855 το Φροντιστήριο Αργυρούπολης και τα σχολεία της επαρχίας Χαλδίας σημείωσαν μεγάλη πρόοδο μετά τον διορισμό του ως Διευθυντή επί εξουσία. Ο Κυριακίδης «έσπειρε», την αγάπη για τα γράμματα ανάμεσα στους συμπατριώτες του και αναδόμησε ολοκληρωτικά το ωραίο κτίριο του Φροντιστηρίου Αργυρούπολης, από το 1875 μέχρι το 1879, με τη βοήθεια του μητροπολίτη Χαλδίας Γερβάσιου Σουμελίδη.

Πρώτος ο Κυριακίδης διείδε την ανάγκη να διατεθούν μεγάλα χρηματικά ποσά των ναών Αγίου Γεωργίου, Αγίων Θεοδώρων, Τιμίου Σταυρού και Παναγίας για τις εκπαιδευτικές ανάγκες της περιοχής. Έτσι εκπονήθηκαν αφιερώματα και αναθήματα των ναών για την ανέγερση νέου διδακτηρίου, του φροντιστηρίου Αργυρούπολης, που λειτούργησε ως τα χρόνια της Ανταλλαγής με νέα συστήματα

Ο Μητροπολίτης Χαλδίας Γερβάσιος Σουμελίδης

Γεώργιος Κυριάκος Παπαδόπουλος ή Κυριακίδης.

Τα ερείπια του διώροφου φροντιστηρίου της Αργυρούπολης

παιδαγωγικών και διδακτικών αρχών. Είναι μια πλήρης αστική σχολή, με πρώτο διευθυντή το Θωμά Παυλίδη, που περιλάμβανε 3/τάξιο γυμνάσιο, 7/τάξιο δημοτικό σχολείο με τάξεις σχολαρχείου και 6/ξιο παρθεναγωγείο, και τεχνικό σχολείο ταπητουργείου συνολικά 250-300 μαθητές.

Ο Γεώργιος Κυριακίδης πρωτοστάτησε, επίσης, στην αντικατάσταση της τουρκικής ονομασίας Κιουμουσχανέ = οίκος του αργύρου με την αντίστοιχη ελληνική Αργυρούπολη, αλλά και στον εξελληνισμό τουρκικής καταγωγής επωνύμων π.χ. του Πιλπίλ σε Αηδονόπουλο, του Ταχτσή σε Λιθοξόο κ.τ.λ.. Προς τιμήν του επανιδρύεται ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Νάουσας «Ο Κυριακίδης».

Από το 1914, με διαταγή των Νεότουρκων, το Φροντιστήριο συλλειτουργούσε με το Παρθεναγωγείο Αργυρούπολης, στο διδακτήριο του δεύτερου.

Οι πύλες του Φροντιστηρίου έκλεισαν οριστικά το 1922.

Σήμερα το διώροφο Φροντιστήριο είναι ερειπωμένο, ενώ το Παρθεναγωγείο κατοικείται από

μια οικογένεια μουσουλμάνων.

Η ιστορία της πορείας των βιβλίων από την Αργυρούπολη μέχρι τη Νάουσα

Ο Ανανίας Κουζάνος, δάσκαλος του Φροντιστηρίου, οργάνωσε πρώτη φορά τη βιβλιοθήκη. Το Λεξικό Σουίδα από τη Λειψία, Λόγος του Χρυσοστόμου, πολλά χειρόγραφα και σπουδαία συγγράμματα από δωρεές, όπως η προσωπική βιβλιοθήκη του μητροπολίτη Ζωγραφάντη Θεοφάνη, περιέρχονται στην κυριότητά της.

Δυστυχώς όμως όλος αυτός ο μόχθος έγινε το 1845 παρανάλωμα του πυρός. Ευτυχώς άρχισε αμέσως η ανασυγκρότηση της από το νέο δάσκαλο Αγαθόνικο Γεώργιο. Όλη η σειρά των κλασικών συγγραφέων που εκδόθηκαν στη Λειψία το 1829, 132 κλασικά συγγράμματα και πολλά άλλα αξιόλογα βιβλία, δωρίζονται από τους κληρικούς Ιερεμία Γεωργιάδη, Αμβρόσιο Ιάσωνος Σιναΐτη και το μητροπολίτη Γερβάσιο Σουμελίδη. Τα βιβλία καταγράφονται και τοποθετείται μόνιμος, υπεύθυνος βιβλιοθηκάριος. Ο Γεώργιος Κανδηλάπτης, δάσκαλος του Φροντιστηρίου το-

νίζει: «Θα εξυπηρετήσωμε τα μέγιστα τους βιβλιόφιλους, αλλά θα δώσωμεν και μίαν εικόνα της φιλομουσίας των αιμνήστων πατέρων μας».

Το 1888 ιδρύεται στην Αργυρούπολη ο Φιλεκπαιδευτικός σύλλογος «Μεταλλεύς» και επανιδρύεται το 1908 με την επωνυμία «Γ. Κυριακίδης» στη μνήμη του φιλόλογου Κυριακίδη, που δώρησε τη βιβλιοθήκη του.

Ο τελευταίος δήμαρχος της Αργυρούπολης Νικόλαος Μουμτζίδης και ο δάσκαλός του στο «Φροντιστήριο Αργυρούπολης» Γιάννης Κανονίδης, μαζί με τους τοπικούς άρχοντες - προύχοντες, αποφάσισαν κατά τη φυγή προς την Ελλάδα το 1923, από τα τέσσερα άλογα με άμαξα που έδωσαν σε κάθε οικογένεια, μόνο στο ένα να φόρτωναν προσωπικές αποσκευές, ενώ με τα άλλα τρία η κάθε οικο-

Μέρος της συλλογής των βιβλίων της βιβλιοθήκης της Αργυρούπολης

γένεια να μεταφέρει τα βιβλία της βιβλιοθήκης του Φροντιστηρίου της Αργυρούπολης και τα κειμήλια πέντε εκκλησιών της πόλης.

η γνώση που αντιστέκεται...

η γνώση που επιμένει...

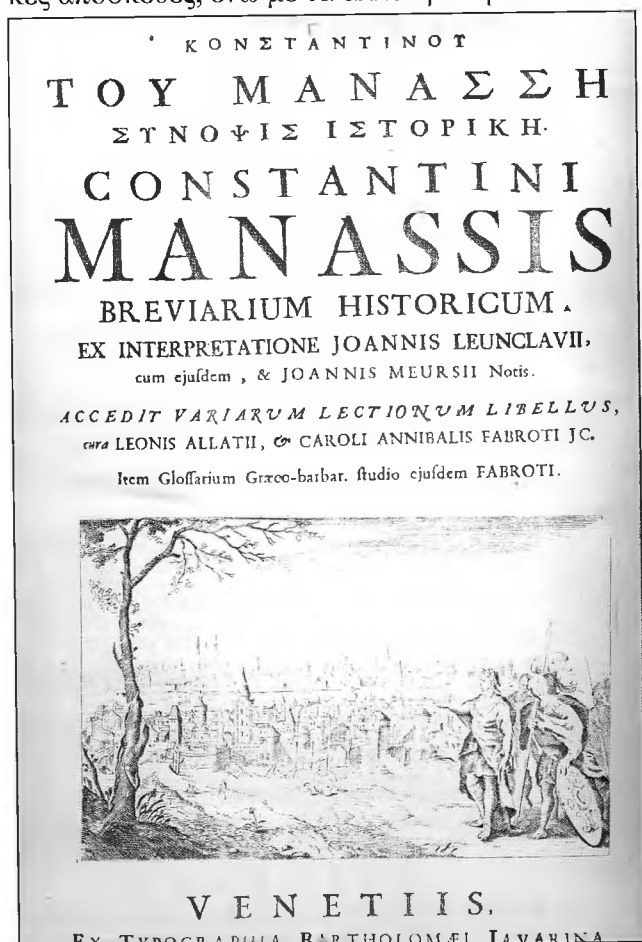
Θυμάται ο Ορφέας Κανονίδης, δάσκαλος στο επαγγέλμα:

«Εκατόν πενήντα χιλιόμετρα μέχρι την Τραπεζούντα διένυσαν οι περίπου εκατό οικογένειες της Αργυρούπολης, σώζοντας μαζί με τις ζωές τους και τα βιβλία. Από εκεί, με πλοίο μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη, για να φτάσουν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Τα βιβλία, 5.000 χειρόγραφα πρωτότυπα βιβλία, έως τις αρχές του 20ού αιώνα, τα φυλάγανε ως κόρη οφθαλμού. Μεταξύ αυτών βιβλία θεολογικά και ελληνικής κλασικής φιλολογίας, ξενόγλωσσα, λεξικά, φιλοσοφικά, επισημονικά και λογοτεχνικά.

Οι δικοί μας εγκατασταθήκανε αρχικά στα Ελευθέρια. Ήταν περίπου 80 οικογένειες. Ο πατέρας μου, Κανονίδης Ιωάννης, με τον Μουμτζίδη Νικόλαο άκουσαν για τη Νάουσα και ήλθαν να δούνε το μέρος. Τους άρεσε πολύ, καθώς τους θύμιζε την Αργυρούπολη. Έτσι εγκαταστάθηκαν στη Νάουσα».

*****

Το 1927 με απόφαση του πρωτοδικείου Βέροιας, ιδρύεται ο Φιλεκπαιδευτικός σύλλογος Να-

Ένα από τα σπάνια βιβλία της βιβλιοθήκης

ούσης «Ο Κυριακίδης».

Αρχικά, η ανεκτίμητης αξίας βιβλιοθήκη στεγαζόταν στο «πρώην εν Ναούση τουρκικό Τέμενος», το οποίο παραχωρήθηκε στο σύλλογο, με απόφαση του Τοπικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Γραφείου Ανταλλαγής Βέροιας, όπου και λειτούργησε μέχρι το 1933.

Ο Αντώνης Σιγάλας, καθηγητής Παπυρολογίας και Παλαιογραφίας στη Φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, επισκέπτεται τη βιβλιοθήκη του συλλόγου το 1939 και καταγράφει το περιεχόμενό της. Η καταγραφή Σιγάλα αποτελεί μαρτυρία αναγνώρισης της αξίας του θησαυρού, της ακμής της Αργυρούπολης και αυτομάτως συμβάλλει στη διαίωνιση της μεστής ηθικού μεγαλείου πράξεως των προσφύγων, ως φωτεινού παραδείγματος κοινωνικής και εθνικής ευθύνης.

Ο Αντ. Σιγάλας από τους 5.000 τόμους που στόλιζαν τα ράφια άλλοτε της βιβλιοθήκης, πιστοποίησε μόνο 968 έντυπους τόμους, 70 χειρόγραφα, ένα φιρμάνι και 5 κώδικες.

Μεταξύ των εντύπων τόμων, όπως γράφει ο καθηγητής, υπάρχουν αρκετά πολύτιμα βιβλία, παλαιές εκδόσεις αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, σπάνιες εκδόσεις Βενετίας και Βιέννης, οι περισσότεροι τόμοι της σειράς Μαρασλή και πολλά άλλα χρήσιμα βιβλία, ενώ τα χειρόγραφα και οι κώδικες έχουν ιδιαίτερη αξία για τη μελέτη της Ιστορίας της ακμάζουσας Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητας της Αργυρούπολης.

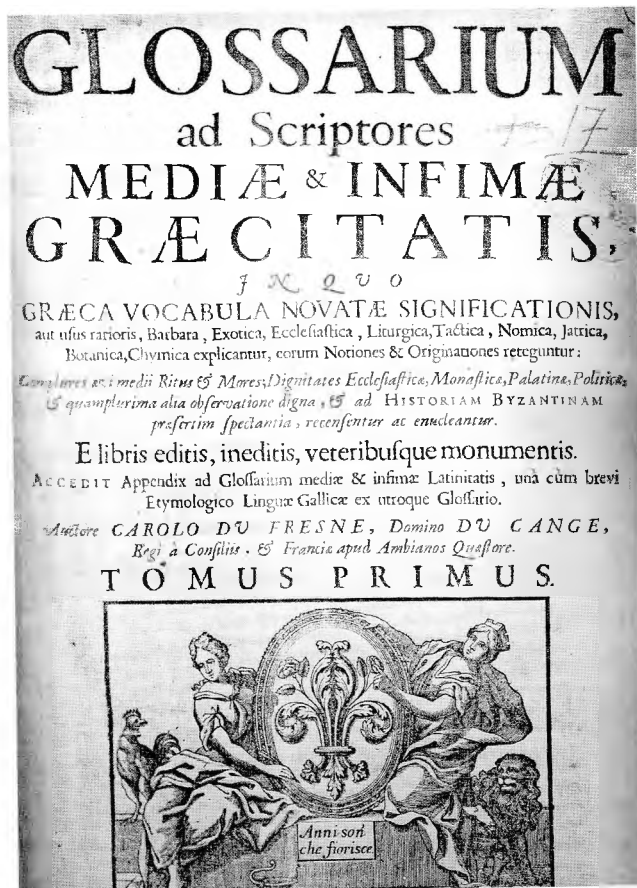
Πέρα, όμως από τα βιβλία, κάνει αναφορά για πολύτιμες θρησκευτικές εικόνες και κειμήλια, που τα πολυτιμότερά τους σώζονται και εκτίθενται στο Μουσείο Μπενάκη της Αθήνας.

*****

Η κατάρρευση του τουρκικού τεμένους είναι η βασική αιτία της διάλυσης του Φιλεκπαιδευτικού συλλόγου Ναούσης «Ο Κυριακίδης» και της αναστολής της λειτουργίας της βιβλιοθήκης. Βιβλία και ιερά τιμαφή χάθηκαν με τη διάλυση του συλλόγου, από το 1933 και μετά. Τα βιβλία, όπως και τα κινητά περιουσιακά στοιχεία του συλλόγου, πέρασαν στην κυριότητα του Δήμου

Τα βιβλία φυλάσσονται σήμερα στην βιβλιοθήκη της ευξείνου λέσχης.

Άλλη μια σπάνια έκδοση που περιλαμβάνεται στη συλλογή.

Νάουσας, ο οποίος με τη σειρά του τα παραχωρεί στο Εργατικό Κέντρο Νάουσας.

Μετά τα βιβλία μεταφέρονται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη, όπου έμειναν μέχρι το 1949, χρονιά που καίγεται η Νάουσα. Γι' αυτό τα βιβλία μεταφέρθηκαν στο υπόγειο του νεοαναγειρόμενου 5ου Δημοτικού Σχολείου και από εκεί στα υπόγεια του Δημαρχείου, όπου παρέμειναν μέχρι το 1964. Εκεί είναι σίγουρο ότι χάθηκαν περισσότεροι από 200 τόμοι.

Όσοι τόμοι απέμειναν, επανήρθαν στην κυριότητα του Συλλόγου, ο οποίος επανιδρύθηκε το 1959 με την επωνυμία «Ευξείνιος Λέσχη Ποντίων Νάουσας Εθνική Βιβλιοθήκη Αργυρουπόλεως «Ο Κυριακίδης».

Σήμερα στη βιβλιοθήκη της Ευξείνου Λέσχης, σε ειδικό χώρο, απομείνανε 972 τόμοι από τους 5.000 και αυτοί αργοπεθαίνουν. «Οι καιροί ου μενετοί» για τα βιβλία, αυτά τα μοναδικά ζωντανά υπολείμματα της Παιδείας και του Ελληνικού πολιτισμού της Ανατολής. Η επιστημονική τους

αξία είναι ανεκτίμητη. Η κατάσταση τους δεν επιδέχεται παρεμβάσεις ούτε σε μελετητές. Η συντήρησή τους έχει μεγάλο κόστος.

Γι' αυτό επιβάλλεται η ψηφιοποίησή τους για να γίνουν, πέρα από ιστορικά κειμήλια των Αργυρουπολιτών, κτήμα όλων των ανθρώπων, τιμώντας αλλά και δικαιώνοντας τους κόπους των προγόνων μας. Γιατί, όπως πολύ εύστοχα επισήμανε ο κ. Βαλσαμίδης, στον 3^ο τόμο των Ψηφιδων του για την ιστορία των βιβλίων, «Πρόκειται για αποδεδειγμένα θαυμαστό άθλο και υψηλού ηθικού φρονηματισμού πράξη τους, παράλληλη της πράξης του Αινεία, που, όπως γράφει ο Βιργίλιος, βγήκε από την καιόμενη Τροία κουβαλώντας στους ώμους του τους εφέστιους θεούς, τον τυφλό πατέρα του Αγχίση και τον μικρό του γιο Ασκάνιο, θαυμαζόμενος από τους αντιπάλους του. Μεγαλειώδεις στιγμές της πανανθρώπινης ιστορίας.»

*****

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παύλος Κανονίδης, Αρχιτεκτονική και Πολιτισμός του Πόντου, εκδ. Ένωση Ποντίων Αργυρούπολης Αττικής
2. Βλάσης Αγτζίδης, ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ, Η Γενοκτονία από τον Τουρκικό Εθνικισμό, εκδ. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
3. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ – ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ, εκδ. ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
4. ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΑΟΥΣΑΣ, Ημερήσιο Ημερολόγιο 2006
5. ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Η Φωτοδότρα Μικρασία, τ. 10^{ος}, εκδ. ΚΕΣΟΠΟΥΛΟΣ
6. ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Ο Ηρωικός Πόντος, τ. 9^{ος}, εκδ. ΚΕΣΟΠΟΥΛΟΣ
7. ΠΟΝΤΟΣ – ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, τ. 2^{ος}, εκδ. ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ Παιδεία
8. ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ, ΨΗΦΙΔΕΣ, τ. 3
9. ΡΙΖΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – Πόντιοι, εκδ. ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.
10. ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΕΛΩΝΗΣ, Βασικές Γνώσεις για το Παιδικό – Νεανικό Βιβλίο
11. ΠΟΝΤΟΣ – ΑΝΑΤΟΛΙΑ, Φωτογραφικό Οδοιπορικό, εκδ. ΛΟΥΣΗ ΜΠΡΑΤΖΙΩΤΗ
12. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Ο Πόντος, Ιστορία, Λαογραφία και Πολιτισμός, τ. 2^{ος}, εκδ. ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ – ΠΑΙΔΕΙΑ
13. ΧΑΡ. ΚΑΝΔΗΛΑΪΤΗΣ, Από την Τραγωδία του Πόντου, εκδ. Δελφοί
14. Πρώτες σελίδες (φωτοτυπημένες) των βιβλίων της συλλογής της Αργυρούπολης, εκδ. ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΑΟΥΣΑΣ